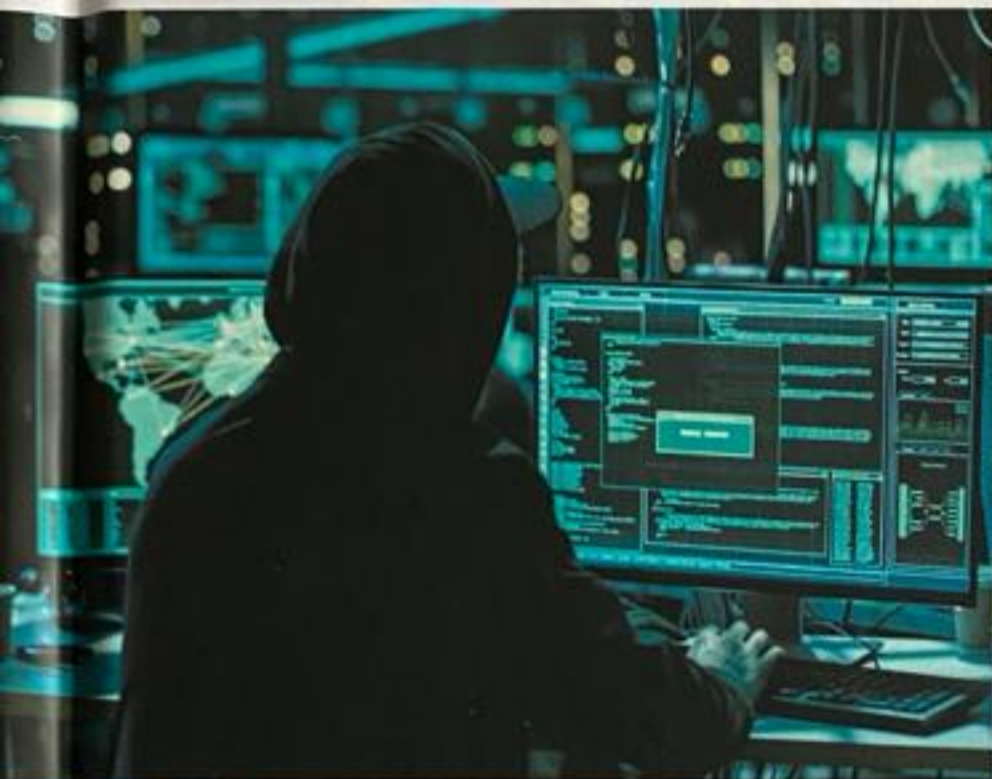

EINDREDACTIE
Gert-Jan Ludden

CRISISBEHEERSING

WAARDEVOLLE LESSEN

een bundeling van inspirerende inzichten vanuit de praktijk

Christo Motz is een Nederlandse expert op het gebied van overleving, veerkracht en het werken in risicovolle situaties. Sinds 1999 is hij wereldwijd actief met zijn bedrijf.

www.christomotz.nl

Crisisbeheersing in crisis... vragen die niet gesteld worden

In dit artikel geef ik geen uitvoerige analyse, maar neem ik de rol van de 'tiende man' op mij. Als negen mensen het eens zijn over een bepaalde aanpak dient de tiende man als advocaat van de duivel, zodat tunnelvisie wordt voorkomen.

Globale turbulentie

Wereldwijd is er een continue turbulentie gaande. Oorlog, oorlogsdreiging, (cyber-) terrorisme, toenemende emigratiebewegingen, energiecrisis, strijd om grondstoffen, verstoringen in distributiesystemen, gierende inflatie, door de mens veroorzaakte rampen of natuurlijke rampen – onze bestaanszekerheid brokkelt af. Wat gebeurt er wanneer onze maatschappij en kritieke infrastructuur onverwacht verstoord raken? Wat kun je doen in een crisis?

Urgentie

In een rustig voortkabbellend tijdperk zijn wij grotendeels gespaard gebleven voor grootschalige verstoringen in de logistiek en de kritieke infrastructuur. Maar onze afhankelijkheid van met name China en India voor vele essentiële zaken is in de voorbije decennia toegenomen. En als de aanvoer stopt, kan dat opeens voor nijpende situaties zorgen. Recent brak er lichte paniek uit onder diabetici toen bleek dat bepaalde medicatie mogelijk niet op voorraad zou zijn. Het is dan ook onbegrijpelijk dat de medicijnfabriek in Leiden, die belangrijke medicatie produceerde voor miljoenen patiënten, failliet is verklaard en niet werd ondersteund door onze overheid.

Veiligheidsregio's

Nederland is opgedeeld in 25 veiligheidsregio's. Zij richten zich vooral op rampenbestrijding en vrijwel niet op crisisbeheersing. Stel dat tijdens een massale watersnood Dijkkring 14 rond de Randstad onverhoopt doorbreekt, dan bedreigt dat op termijn de gezondheid en levens van miljoenen mensen. Hoe zijn de crisisbeheersing en hulp geregeld?

Lessons learned of niet?

Op 7 november 2008 adviseerde de commissaris van de Koningin Jan Franssen in de provincie Zuid-Holland aan het kabinet dat elke twee jaar een rampenoefening moest worden gehouden om voorbereid te zijn op een overstroming. Aanleiding voor de landelijke rampenoefening 'Waterproef' was de orkaan Katrina, die in 2005 New Orleans onder water zette. Onder regie van de Landelijke Taskforce Overstromingen oefenden bestuurders en hulpdiensten van Rijk, provincies, veiligheidsregio's, gemeenten en waterschappen op basis van het scenario van de Ergst Denkbare Overstroming hun bestuurlijke en operationele voorbereiding op dreigende overstromingen. Tijdens een congres in het Rotterdamse WTC zei Franssen dat 'Waterproef' goed was verlopen en dat Nederland grotendeels was voorbereid op een overstroming.

Op welke gronden werd beweerd dat Nederland goed was voorbereid? Aan welke druk werd het lokale bestuur blootgesteld en hoe werd dat gemonitord? Werden die geleerde lessen geborgd? Is men blijven oefenen, zodat ook onder druk gepresteerd kan worden? Hoeveel nieuwe lichten hebben al deelgenomen? Zo nee, waarom niet? We zijn inmiddels vijftien jaar verder.

Handelingsperspectieven

Bij een grootschalige ramp staat het systeem onder druk, zeker als de stroom langdurig en massaal uitvalt. Noodcommunicatiesystemen en het internet werken niet, de aanvoer van drinkwater en de distributie van voedsel worden onmogelijk. Hoe ga je daar als burger, hulpverlener, burgemeester mee om? Zijn er noodscenario's? Hoe en met welke frequentie wordt geoefend? Hoe worden burgemeesters getraind?

Een keten is zo sterk als de zwakste schakel

Op individueel niveau zal de burger zich bewust moeten zijn van zijn eigen verantwoordelijkheid om te voorzien in zijn basisbehoeften. Heb je een noodpakket, medicijn-, voedsel- en watervoorraad en een

dagrugzak in huis, zodat je jezelf en je gezin minimaal de eerste 72 uur kunt redden?

Hoe sterker de afzonderlijke individuen, hoe veerkrachtiger de gemeenschap die zij vormen. De rol die men daarin speelt is afhankelijk van inzet, kennis en vaardigheden. In de voorbereidende fase kunnen burgers zich organiseren in op te richten lokale Community Emergency Response Teams, waarbij de nadruk ligt op samenwerking, het opbouwen van vertrouwen, het delen van kennis en het uitwerken van een noodplan. Dit geldt ook voor de hulpverleners zelf en hun gezinnen. De overheid zou dit moeten faciliteren.

Kolommen

Zijn de hulpdiensten voorbereid op grootschalige rampenscenario's, waarbij de stroom langdurig uitvalt? Rampenhulpverlening is een specialisme waar Defensie en het specialistisch bijstandsteam USAR bij uitstek op gericht zijn. Hoe wordt samengewerkt met de ketenpartners? Is dat gepland?

Bestuursniveau

Zijn de bestuurders en ambtenaren voorbereid op grootschalige crises? Wat vereist het?

Zij fungeren vaak als crisismanagers, terwijl ze daar meestal niet voor zijn opgeleid. Dat is een ander vakgebied. Naast de burgemeester dient dus te allen tijde een crisismanager te staan. Voor iedere hoogste in rang of positie geldt dat die persoon mentaal en lichamelijk topfit moet zijn. Want hoe reageert een mens bij slaapgebrek, lange werktijden, gebrek aan frisse lucht en gebalanceerde maaltijden? Het nemen van beslissingen onder druk vergt veel van een bestuurder en heeft verreikende consequenties, zowel ten goede als ten kwade.

Beleid

Waar is het beleid op gericht? Sinds de nota Bestek '81 hebben de opeenvolgende kabinetten op alle maatschappelijke gebieden verre gaande bezuinigingen doorgevoerd. Uiteraard heeft dat de robuustheid van het systeem aangetast. Een alarmerend voorbeeld is het uithollen van de krijgsmacht in het licht van de hedendaagse geopolitieke en mondiale dreigingen.

Het beleid is gericht op centralisatie, waardoor lokale netwerken gaten gaan vertonen. Juist lokale voorzieningen zijn van vitaal belang, ook

als back-up van de centrale organisatie. De brandweerorganisatie is uitgekleed. Talloze kazernes zijn gesloten. Dat geldt ook voor wijkbureaus van de politie. Ziekenhuizen en spoedeisende hulpdiensten (SEH) worden in rap tempo opgeheven. Verantwoordelijke bestuurders en bewindslieden zeggen dat door de concentratie van ongeorganiseerde acute zorg er betere en efficiëntere zorg geleverd kan worden. Het blijkt te leiden tot wanorde en verlies van veerkracht. Waaruit bestaat de back-up van de getroffen steden als bestaande SEH's overspoeld worden tijdens een ramp?

Tot slot

Op welke niveaus zijn wij allen voorbereid op een crisis in de kritieke infrastructuur?

Rol van de overheid

Hoe neemt de overheid zijn verantwoordelijkheid in deze? Hoe bereikt en oefent men de lokale gemeenschappen en individuele burgers? Betrek de burgers erbij.

Op individueel niveau

De bevolking is zich niet voldoende bewust van zijn kwetsbaarheid. Verdiep je in deze problematiek, neem je verantwoordelijkheid en bereid je voor. Burgers kunnen zelf in coöperatief verband moestuinen beheren. Het direct kopen bij de boer en de visafslag vermindert de afhankelijkheid van centrale structuren.

Op lokaal en regionaal niveau

Decentraliseer middelen en verantwoordelijkheden. Nu gebeurt het tegenovergestelde.

Op landelijk niveau

De ontwikkeling en productie van essentiële goederen dient met spoed weer in eigen land plaats te vinden. De afhankelijkheid van onder andere China en India vormt een existentieel gevaar.

Deze tijd vraagt om onorthodoxe maatregelen van de overheid. Alleen door gezamenlijk de schouders eronder te zetten, kunnen de huidige problemen worden opgelost.

CRISISBEHEERSING, WAARDEVOLLE LESSEN

We bevinden ons in een tijdsgewricht waarin de samenleving steeds vaker wordt geconfronteerd met complexe crisissituaties. De toeslagenaffaire, de aardbevingsproblematiek, de effecten van de oorlog in Oekraïne, klimaatverandering en de toenemende dreiging van cybercriminelen zijn daarvan sprekende voorbeelden. Deze en andere crisissituaties vereisen effectief crisismanagement.

Van essentieel belang daarbij is het leren van ervaringen uit het verleden. Daarin blinken we niet uit en regelmatig duikelen we weer in dezelfde valkuil. De vuurwerkramp in Enschede (2000) is voorafgegaan door de vuurwerkramp in Culemborg (1961). De coronacrisis (2020) werd voorafgegaan door de Mexicaanse griep (2009) en de huidige economische crisis werd voorafgegaan door de kredietcrisis (2008-2015).

Er worden weliswaar onderzoeksrapporten en evaluatieverslagen geschreven, maar die zijn doorgaans te abstract, op zoek naar de schuld-vraag en komen meestal niet veel verder dan het verbeteren van de informatievoorziening en crisiscommunicatie. Sporadisch zie je dat publicaties tot fundamentele verbetermaatregelen leiden. Waar we meer van kunnen opsteken zijn deskundigen uit het werkveld. Deze ervaringen worden echter zelden in boekvorm vastgelegd.

In dit boek ***Crisisbeheersing, waardevolle lessen*** doen we dat wel. Veertig auteurs analyseren terugkerende probleemgebieden en komen met aanbevelingen hoe deze te verbeteren. Daarmee is het een lezenswaardig boek geworden ter verdieping van de kennis en kan het als studiemateriaal in opleidingen worden gebruikt.

E-mail: info@svdc.nl
Website: www.svdc.nl

ISBN 978-90-827751-5-0

9 789082 775150 >